

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษากลไกทางกฎหมายในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยศึกษาวิวัฒนาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่สำคัญของอาเซียนและแนวความคิดในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ขั้นตอนการดำเนินงาน ตลอดจนโครงสร้างการดำเนินงาน พันธกรณีที่เกี่ยวข้อง กลไกในการระงับข้อพิพาท และผลทางกฎหมายต่อรัฐสมาชิก

แนวทางในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาจากเอกสารพื้นฐานและเอกสารทางการของอาเซียน เช่น รายงานการประชุม กฎบัตรอาเซียน พันธกรณีตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บทความและตำราต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

จากการศึกษาพบว่า ในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีกลไกทางกฎหมายที่สำคัญ คือ กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งเป็นเอกสารที่มีความสำคัญ เปรียบเสมือนธรรมนูญของอาเซียนในการบังคับรัฐสมาชิกให้ปฏิบัติตามพันธกรณีตามที่กำหนดไว้ และกฎบัตรอาเซียนยังมีบทบัญญัติในการรับรองสถานะทางกฎหมายของอาเซียนให้อาเซียนมีสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งทำให้อาเซียนในปัจจุบันนี้ต่างจากอาเซียนเดิม ที่มีการรวมกลุ่มเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในการดำเนินงานของอาเซียน อาเซียนได้จัดทำแผนงานในการดำเนินงานเพื่อการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Declaration on the ASEAN Economic Community Blueprint: AEC: AEC Blueprint) อันเป็นแผนงานในการดำเนินการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และพันธกรณีที่รัฐสมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม โดยกำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งให้ความยืดหยุ่นที่ประเทศสมาชิกสามารถตกลงกันล่วงหน้าได้ โดยการเปิดเสรีแบบ ASEAN - X (ประเทศที่มีความพร้อมจะเปิดเสรีสาขาบริการใดให้แก่กันมากขึ้นก็สามารถกระทำได้ก่อน เมื่อประเทศใดมีความพร้อมจึงค่อยเข้าร่วม) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ การเป็นตลาดเดียวและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Single Production Base) โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรียิ่งขึ้น ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน ลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิก และส่งเสริมการรวมตัวเข้ากับประชาคมโลกของอาเซียน

นอกจากนี้ อีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือ กลไกการระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพ โดยอาเซียนได้มีการปรับปรุงกลไกในการระงับข้อพิพาทของอาเซียนให้มีลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบและมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ปราศจาก

การแทรกแซงทางการเมืองและให้มีการบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยใช้กลไกการระงับข้อพิพาทขององค์การการค้าโลก (Understanding on Rules and Procedure Governing the Settlement of Disputes: DSU) เป็นต้นแบบ ซึ่งจะทำให้รัฐสมาชิกเกิดความมั่นใจว่าหากมีการละเมิดพันธกรณี หรือการไม่ปฏิบัติตามพันธกรณี รัฐสมาชิกก็สามารถเสนอเรื่องเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทหรือใช้กระบวนการตอบโต้ให้คู่กรณีปฏิบัติตามพันธกรณีตามที่ได้มีการกำหนดไว้ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนต่างชาติว่ารัฐสมาชิกจะปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างเคร่งครัด โดยหลีกเลี่ยงการใช้กลไกการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่ และแก้ปัญหาระหว่างกันโดยวิธีการประนีประนอมเช่นในอดีต

การที่อาเซียนจะสามารถจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้สำเร็จ รัฐสมาชิกจะต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างเคร่งครัด ซึ่งอาจจะต้องมีการแก้ไขกฎหมายภายในของตน เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณี นอกจากนี้ รัฐสมาชิกจะต้องมีการให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อเตรียมความพร้อมและสามารถใช้ประโยชน์จากผลการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และนำเอาประโยชน์จากการรวมกลุ่มดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ